FrieschDagblad
Zaterdag 14 maart 2020

"Ik vind dat ze (...) in principe allemaal gepubliceerd kunnen worden. Juist ook de persoonlijke verhalen: het zijn soms echt getuigenissen."

Hoofdredacteur en jurylid Ria Kraa Pagina 16

De winnaar Pagina 19
Kinderperspectief

Vriendschap Pagina 23
Wierd hoort erbij

Waar het begon Pagina 25
De kerk van mijn jeugd

FrieschDagblad

Mijn kerk en ik W 11

FrieschDagblad
Zaterdag 14 maart 2020

Persoonlijke verhalen over

Vertel ons uw verhaal van de kerk, was de oproep die we in november 2019 in deze krant, in *Geandewei* en via Stichting Alde Fryske Tsjerken publiceerden. Dat hebben we geweten! De oproep vond al snel zijn weg door de provincie, onder meer via kerkbladen en huis-aan-huisbladen. De respons was ernaar: bijna honderd verhalen zond u in. Een genoegen om te lezen, een prachtig inkijkje in het hart, het hoofd en de buik van de Friese kerkganger.

Jan Auke Brink Jan de Boer

Waarnemend directeur van de Stichting Alde Fryske Tsjerken Gerko Last feliciteert Edy Hoekema-Mennes.

Ik was op voorhand benieuwd hoeveel mensen over God en hoeveel over de kerk zouden schrijven. Het zijn nog best veel verhalen over God", zegt Gerko Last nadat hij alle inzendingen voor de verhalenwedstrijd 'Uw verhaal van de kerk' heeft gelezen. Als waarnemend directeur van de Stichting Alde Fryske Tsjerken stond hij aan de wieg van de wedstrijd ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van de stichting. ,,Ik vind het heel ontroerend: dit zijn bijna honderd verhalen van negentig mensen die hun geloof belijden", vat Ria Kraa de inzendingen samen - als hoofdredacteur van het *Friesch Dagblad* is zij medeorganisator.

Samen met de juryleden Janny van der Molen, schrijver van verhalende non-fictie, en Anders Rozendal, auteur van Friese verhalen, vormen Last en Kraa de jury van de wedstrijd. De juryleden zijn stuk voor stuk blij met de grote opbrengst aan verhalen: 91 auteurs, die in totaal bijna honderd verhalen en één gedicht inzonden. Van der Molen: ,,Daarbij geven veel mensen ook nog eens in de inleiding aan dat ze twijfel voelden of ze hun verhaal wel zouden opschrijven en insturen. Dat betekent dat er nog veel meer mensen over hebben nagedacht. Misschien zijn er nog veel meer verhalen wel opgeschreven, maar niet ingezonden."

Echt getuigenissen

Veel van de verhalen zijn heel persoonlijk, valt Rozendal op: ,,Bij sommige vraag ik me zelfs af of je ze wel kunt publiceren. Zijn ze niet té persoonlijk?" ,,Ik vind dat ze allemaal prachtig zijn, en dat ze in principe allemaal gepubliceerd kunnen worden", reageert Kraa. ,,Juist ook de persoonlijke verhalen: het zijn soms echt getuigenissen, dat maakt het zo mooi en herkenbaar."

In de oproep om verhalen in te zenden zijn geen strenge eisen of randvoorwaarden opgesteld: geen beperking in lengte of subthema. De jury is het erover eens dat het niet om stilistische kunde gaat: ,,Sommige verhalen zijn qua taal heel sterk, maar dat is niet doorslaggevend. Het gaat ook om het persoonlijke aspect. We hebben de mensen gevraagd naar hún verhaal van de kerk. Daar beoordelen we de inzendingen op."

> Ik vind het heel ontroerend: dit zijn bijna honderd verhalen van negentig mensen die hun geloof belijden

Het héle kerkelijke leven

De ingezonden verhalen beslaan de volle breedte van het kerkelijke leven: het gaat over het leven in en om de kerk, er zijn vele kleine of grootse herinneringen, maar ook beschrijvingen van ontmoetingen die vreugde, verdieping, troost en soms ook twijfel hebben gebracht. Bepaalde aspecten keren in meerdere inzendingen terug. ,,Er zijn veel nostalgische herinneringen: de sinaasappel die je met kerst kreeg, het boekje van W.G. van der Hulst, verhalen over dominee Zelle uit Leeuwarden en herinneringen aan andere predikanten", somt Van der Molen op.

De jury heeft alle verhalen met plezier en soms ook ontroering gelezen. Er is één winnaar gekozen, met daarnaast acht eervolle vermeldingen. Die staan allemaal afgedrukt in deze speciale bijlage. Maar u heeft nog veel meer lezenswaardige observaties, anekdotes, verhalen en herinneringen ingezonden. Een selectie daaruit zal later dit jaar een plekje krijgen op de Geloven-pagina's van deze krant.

Uit het juryrapport

De winnaar: *Kinderperspectief* door Edy Hoekema-Mennes

De auteur schrijft over hoe ze met haar vader, organist in de kerk, meegaat naar een dienst. De gebruiken van vader en dochter, zoals drie pepermuntjes tijdens de preek en vader die 'niet krakken hoor' fluistert, de observaties, zoals vaders orgelgezicht – 'zo kijkt hij thuis nooit' en de eigen kinderwereld buiten beeld van de kerkgangers, spreken tot de verbeelding. De jury kiest unaniem voor dit verhaal als winnaar: een ontroerend verhaal, je ziet het voor je, je voelt met het kind mee. Ook over de stijl is de jury enthousiast: er zitten prachtige zinnen in, zoals 'Eigenlijk mag je niet naar de kerk fietsen, maar mijn vader is organist en dan mag het wel.'

het héle kerkelijke leven

De eervolle vermeldingen, in alfabetische volgorde

Geen mooier geestelijk rustpunt dan de kerk door Wim van Bussel

De 88-jarige auteur blikt terug op de kerk van zijn jeugd en op hoe het geestelijk leven sinds de jaren zestig is verwaterd. De jury: Het is heel bijzonder dat iemand op die leeftijd zo'n verhaal opschrijft. Hij verwoordt een gevoel dat veel mensen hebben. Maar er zit ook levensvreugde in, met een enkel citroentje of advocaatje met slagroom als geschenk van God. De jury wordt ook geraakt door de zin dat de auteur eenieder zo'n rijk verleden zou wensen.

Terug in de kerk van mijn jeugd door Gryt van der Galiën-Dorenbos

Een verhaal over hoe de Petrustsjerke van Garyp steeds een rol heeft gespeeld in het leven van de auteur: ze is er gedoopt, haar vader is er opgebaard, haar huwelijk is er ingezegend en ze heeft er haar eerste stappen gezet als kerkelijk werker en nu, vlak voor haar pensionering, gaat ze er weer zo nu en dan voor. De jury: een mooi persoonlijk levensloopverhaal, waarin ook de twijfel niet ontbreekt: de auteur beschrijft haar geloof heel herkenbaar als een 'kwetsbaar en breekbaar koord'.

Bijna 25 jaar koster in Kootstertille door H. Koops

De auteur haalt warme herinneringen op aan het kosterschap in de Gereformeerde Kerk van Kootstertille. Op treffende manier wordt in enkele zinnen zowel het wekelijkse werk dat verzet moet worden als de menselijke warmte beschreven. De jury: een eenvoudig maar mooi verhaal, een klein pareltje van een kostermomentje.

Doe dit tot mijn gedachtenis door ds. Jan van Buuren

Ds. Jan van Buuren, inmiddels met emeritaat maar sinds 1967 predikant geweest in onder meer Wommels en Kollum, heeft zes korte herinneringen ingestuurd. De jury: het zijn allemaal mooie en pakkende verhalen, heerlijk anekdotes uit de ervaringen van een dominee. *Doe dit tot mij gedachtenis* spreekt het meeste aan met het opvallende 'Jezus, proost!'

Krystfeest 1954 door Swaan Postma

Een in het Fries geschreven herinnering aan het *krystspul* van 1954 in de Huzumer doarpstsjerke, waarbij het kind dat het schaap speelt op onverwachte wijze het voortouw neemt. De jury: er zijn veel kerstverhalen ingezonden, maar dit is wel een van de mooiste, net als dat van de winnaar vanuit het perspectief van het kind. Het roept herkenning op en geeft een glimlach.

Kerkmominten door Leendert Ferwerda

Drie in het Bilts geschreven herinneringen uit de jeugd van de auteur: een over zijn broer die als organist almaar improviseert, dit tot plezier van sommige kerkgangers en tot ergernis van anderen, een over de maanlanding van 1969 en de dominee die daarover preekte en een over de watersnoodramp van februari 1953. Die laatste heeft de jury uitgekozen: het laat op een mooie manier zien dat de hele wereld voorbijkomt in de kerk.

Wierd wilde ook bij onze gemeente horen door Lieuwe Jansma

Wijkouderling Jansma beschrijft hoe hij namens Protestantse Gemeente Oosterwolde c.a. een band opbouwt met 'nieuw ingekomene' Wierd, een 56-jarige 'man-met-een-beperking'. De jury: dit verhaal is een klein ontroerend pareltje. Het gaat niet over een individueel 'ik in de kerk', maar over je plek in de gemeenschap innemen. Dat is een mooie invalshoek en goed uitgewerkt.

Waarom het goed is om naar de kerk te gaan door I. Struijk

Het verhaal beschrijft de kerkdienst op een specifieke zondag: 7 februari 2016. Maar tegelijkertijd is het een universeel verhaal over wat de kerkgang met je doet. Dat waardeert de jury: dit is een mooie uiting van hoe het is om op zondag naar de kerk te gaan, een heel ontroerende beschrijving van de kerkdienst an sich.

Kinderperspectief

Edy Hoekema-Mennes Shutterstock

We zijn met de fiets gekomen, mijn vader en ik.

Ik bij hem achterop, met mijn benen wijduit langs de fietstassen en mijn handen in zijn jaszakken. Eigenlijk mag je niet naar de kerk fietsen, maar mijn vader is organist en dan mag het wel.

We gaan naar binnen door de smalle achterdeur naast de kosterswoning. Hier mogen geen gewone mensen komen. Het ruikt er naar bloemkool, ajakkes! Ik hoop niet dat wij dat vanmiddag ook eten.

Mijn vader klimt over de smalle wenteltrap naar boven. Zijn tas in zijn ene hand; met zijn andere hand opent hij het luik naar de orgelzolder. Als ik ook boven ben, laat hij het zware luik met een klap weer op zijn plaats vallen.

Hij schuift de donkerhouten orgelbank op, knipt de lamp aan en haalt de handle van de motor naar beneden. Achter het schot begint een zacht gezoem. Ik schuifel achter hem langs naar mijn plek aan de andere kant van de orgelbank. Hier zit ik iedere zondagmorgen. Het is er lekker warm en schemerig. Er staat een klein bankje en daar leg ik de tekenspullen op die mijn vader in zijn orgeltas had meegenomen.

Ik ga een extra mooie tekening voor mijn moeder maken, want zij is over een paar dagen jarig. Door de gaatjes van het schot kan ik de kerk in kijken, maar ik mag er niet mijn neus of vingers doorheen steken. Dan kunnen de kerkgangers mij zien en dat mag niet. ,,Stil zijn hoor!", fluistert mijn vader. Dat zegt hij iedere week.

Ik ga een extra mooie tekening voor mijn moeder maken

Na een tijdje komt de dominee binnen. Ik geef mijn vader een seintje dat hij moet stoppen met spelen. De dominee loopt stap voor stap de preekstoel op en begint dan te bidden; heel langzaam, het galmt door de kerk. Eigenlijk moet je nu je ogen dicht-doen en je handen vouwen. Maar als niemand je ziet dan hoeft dat niet.

Mijn vader heeft de psalmen en gezangen die de dominee tijdens de dienst opnoemt altijd op een briefje staan. Dan kan hij ze alvast opzoeken. Ik mag dat ook wel eens doen en alvast de volgende psalm klaarleggen.

Wanneer hij speelt heeft hij zo'n speciaal orgelgezicht. Zo kijkt hij thuis nooit. Hij moet ook veel met zijn voeten spelen; dan kijkt hij naar beneden of ze wel goed terecht komen. Daar is hij aan gewend, dus meestal gaat dat prima. Ik hoor tenminste niks raars.

Als de preek begint, komt mijn vader bij me zitten en geeft me drie pepermuntjes. ,,Niet krakken hoor", fluistert hij. Het duurt altijd erg lang voordat de dominee 'Amen' zegt en de mensen weer mogen hoesten. Gelukkig kan ik dan ook lekker lang doorgaan met tekenen, want niemand kan me hier zien.

Na de dienst vraagt mijn vader, al orgelspelend: ,,Kijk jij eens even. Staat er bij de deur nog iemand te luisteren of zijn ze allemaal al weg?"

Als de kerk leeg is, ruimen we alles weer op; boeken en tekeningen in de grote tas, de motor uit, de lamp uit. Beneden in het domineeskamertje rammelt er nog iemand met geld. Gelukkig hoeven wij nooit wat te betalen.

Wanneer hij speelt heeft hij zo'n speciaal orgelgezicht. Zo kijkt hij thuis nooit

FrieschDagblad
Zaterdag 14 maart 2020

Geen mooier geestelijk rustpunt dan de kerk

Wim van Bussel Wikimedia

Is de mens, geschapen naar Gods beeld en gelijkenis, wel in staat om de gekregen opdracht de aarde te beheren uit eigener beweging uit te voeren? Meteen al bij het begin van de schepping presteerde hij het om God tezamen met zijn vrouw te trotseren. Kon het dommer? Ze werden meteen het aards paradijs uitgezet.

Een loos Bijbelverhaal? Zie wat er nu gebeurt. Kerken lopen leeg. Net zo gemakkelijk als scheiden tegenwoordig, toch een schending van een plechtige belofte voor het leven, in feite God aan de kant gezet. Tegenwoordig hebben we een andere god, de god van de alwetende wetenschap en van het marktdenken waar de essentie van het leven alleen bestaat uit geld, macht, festivals, allesvervullende dagelijkse uitjes, natuurverwoestende verwentochten met cruiseschepen en wat al niet meer. Verre van een zorgvuldig beheer van onze zo bijzondere parel in het universum plegen we er een roofbouw op die zijn weerga niet kent. Ja, zo ver gaat de mateloze arrogantie van de egoïstische mens dat hij ondanks het dramatische gevolg om opnieuw uit het paradijs verdreven te worden, met oogkleppen op onverdroten met de afbraak doorgaat.

Waarom deze negatieve praat? Is er niet wat vrolijkers te vertellen? Ja, dat wil ik wel, maar ik heb te intensief ervaren hoe het is om letterlijk in een aards paradijs te leven. Ondanks de bijbehorende tragedies van ziekte, dood, armoe en wat niet al. Dat was in de tijd van mijn jeugd, die in 1931 begonnen is. De kerk, nee God, stond toen centraal. Zo althans heb ik dat mogen ervaren. Na de oorlog, vooral na de jaren zestig, is dat geestelijke aspect langzaam maar zeker verwaterd, tot het punt waar we nu zijn beland.

Ik ben geboren in de Amsterdamse Pijp, uit liefdevolle, katholieke ouders en dat geloof, net zoals het protestantisme dat me even dierbaar is, dat christelijke geloof leeft mijn hele leven al in me en houdt me altijd gelukkig. De Vredeskerk was het middelpunt van een eensgezinde, God dienende volksrijke wijk die Papendorp werd genoemd. 's Zondags was de kerk vier of vijf vieringen goed vol. Die vieringen werden toen nog veel directer missen genoemd, van missio, wegzending met een missie. Dat is wel even wat anders dan een te vieren feestje. Dat die missen altijd zo vol waren kwam natuurlijk ook doordat kerkgang toen 's zondags verplicht was. En daar werd consequent gehoor aan gegeven, want, was ons ingeprent, God strafte onmiddellijk.

Maar, herinner ik me, de protestante Oranjekerk verderop in mijn straat, kon zonder verplichting 's zondags eveneens op drommen kerkgangers bogen. Wij van de toenmalige Rome-doctrine werden bij minder rechtlijnige levenswandel erg makkelijk met Gods straffende hand geconfronteerd, in variaties van dagelijkse zonde tot doodzonde,

> Dat die missen altijd zo vol waren kwam natuurlijk ook doordat kerkgang toen 's zondags verplicht was

van tijdelijk vagevuur tot eeuwig hellevuur, al naar gelang het gepleegde vergrijp. Maar daar was altijd de biecht, altijd de zekere weg naar Gods vergeving, dus erg gebukt gingen we er niet onder. Integendeel, het Roomse geloof was al van oudsher een vrolijk geloof, een geloof van het goede leven waarin niemand zich zwaarmoedig met een wrekende God bezighield. In de jaren zestig is het zegenrijke sacrament van de biecht stilletjes uit beeld verdwenen, hoewel het nog wel degelijk bestaat. Wie wil kan altijd biechten. Er wordt nogal eens wat lacherig over gedaan, waarbij dan wordt vergeten welk groot goed daarmee is weggekieperd. De priester in de biechtstoel verving als geen ander (gratis ook nog) een psycholoog of psychiater. Heel wat stumperds met iets onbespreekbaar zwaars op de ziel die zich daar bij de priester, als plaatsvervanger van God, onbekommerd konden uiten, verlieten met de goddelijke zegen en bevrijd gemoed de biechtstoel. Want voor welk vergrijp dan ook, altijd kreeg je vergeving. O, maar dat was even makkelijk! Nee, dat was niet maar even makkelijk, want die vergeving kreeg je pas, ook al had je de absolutie ontvangen, nadat je het had goedgemaakt met dat wat je fout had gedaan en natuurlijk ook als je de opgelegde penitentie, vrijwel altijd drie of meer weesgegroetjes tot complete rozenkranswerk of litanieën toe, had volbracht.

In die tijd was de biecht, vanaf de tijd van de Eerste Heilige Communie op je zevende jaar, om de week vaste prik, wat zeker als kind wel eens moeilijk was, want wat had je nou fout gedaan? Ja, in je pubertijd, dan kwam het. Alles wat met seks te maken had was in de katholieke wereld zondig in die tijd, dus wat je ook dacht, droomde of deed, je deed altijd zonde. Maar het moet gezegd, dankzij de regelmatige biecht kreeg je in die onoverzichtelijke puberperiode heel mooi persoonlijk stuur en grote waardering voor het seksuele leven. Tegenwoordig lijkt het wel een beetje een leuk speeltje geworden te zijn, waar een daaruit voortvloeiende ongewenste bevruchting ('het') ook weer zo gauw mogelijk moet worden geaborteerd, 'weggemaakt'. Wat een onvoorstelbare belediging tegenover onze Schepper die ons mensen iets van zijn scheppingskracht heeft meegegeven waardoor wij zelfs een echt, levend mens, een geheel eigen persoonlijkheid, kunnen, ja mógen scheppen!

De Heilige Communie, voorafgegaan door de plechtige consecratie van brood en wijn, het lichaam en bloed van Christus dat het Laatste Avondmaal en de kruisiging weer terugbrengt, was in die tijd van een bijzondere zwaarte. Dat ligt nu veel natuurlijker, net zoals de Avondmaalsviering bij de protestanten. Langzaam, veel te langzaam komen al die essentiële stromingen die het christendom aankleven weer bij elkaar. Meer en meer vinden er hier en daar al oecumenische vieringen plaats. Maar in die tijd werd de transsubstantiatie, de overgang van brood en wijn in het lichaam en bloed van Christus, volstrekt letterlijk gezien en aangezien je dat van kinds af aan meekreeg geloofde je daar heilig in. De hostie, die je bij de Communie op je tong kreeg gelegd (knielend op de communiebank en handen gevouwen onder het erover gedrapeerde sneeuwwitte kleed) was niet een stukje ongedesemd brood, nee het was letterlijk het Lichaam van Christus. Als je daarop beet deed je zonde, dus dat betekende automatisch een gang naar de biechtstoel.

Zo werd vanuit Rome het gelovige volk stevig aan de leiband gehouden door dogma's, geboden, verboden, pittige donderpreken op zijn tijd, dagelijkse gebeden waaronder ook wel eindeloos lange litanieën en rozenhoedjes en de ingeprente zekerheid van Onze Lieve Heer hoog in de hemel achter de wolken. En iedere gelovige was doordrongen van het feit in een tranendal te leven dat pas na de dood overging in een eeuwig gelukkig leven. Want een spiritueel zoekende gang door het leven, essentie om het besef van God te ervaren, was er toen nog niet zo bij. Er werd gewoon geloofd, eenieder was zeker van het bestaan van God. Geloven was een zeker weten van wat niet te weten is, maar wie zeker weet gelooft niet. Niemand die daarmee zat. De natuur, een sober, gezond leven, de leuke belevenissen van de dag, de weinige uitjes, de hartelijke omgang met elkaar, vergevingsgezindheid, gezellige feestjes met een gebakje, sigaret of sigaar, vruchtenbowl, een enkel citroentje of advocaatje met slagroom (wijn was er nog niet bij), dat alles werd als een geschenk van God gezien. Ik heb een intens heimwee naar die rijke tijd van het simpele, vanzelfsprekende door de kerk voorgehouden geloof, ondanks de misère van de dramatische crisis en dreigend oorlogsgeweld dat in 1940 inderdaad maar al te wreed is uitgekomen. En toen waren de kerken helemáál te klein… Hoe kon je in godsnaam goed voor je naaste, dus voor iedereen zijn, met dat rovende, hele groepen onschuldige mensen wegslepende bezettersvolk om je heen? Maar ook hier bleek de kerk, als je ervoor openstond, puttend uit eeuwen van contemplatieve wijsheid, geen makkelijk maar wel altijd een passend, bevruchtend antwoord te hebben.

In feite leef ik nu als 88-jarige in twee werelden: die wereld van toen toen Gods bestaan nog als vast feit

De Vredeskerk was het middelpunt van een eensgezinde, God dienende volksrijke wijk die Papendorp werd genoemd

werd erkend, niet alleen in de kerk en bij gelovigen thuis, maar ook landelijk, want stond er niet op de gulden die je elke dag in je hand had 'God zij met ons'? Dat is, net als zoveel andere uitingen van een zeker besef altijd in Gods hand te zijn, met zoveel andere mooie spirituele gebruiken vooral na de vreugdevolle wederopbouw na de oorlog, aan het einde van de jaren vijftig geruisloos verdwenen.

Natuurlijk, het geloof in die oertijd was nog heel kinderlijk. Maar als ge niet wordt als kinderen… Beter een kinderlijk geloof dan geen geloof. Leven is evolueren. Niet alleen kinderen, ook de mensheid en ook de kerk moeten evolueren, volwassen worden. Ik denk

De natuur, een sober, gezond leven, de leuke belevenissen van de dag... dat alles werd als een geschenk van God gezien

dat we nu in het staartje van een soort pubertijd zitten en hopelijk zijn de eerste tekenen van een ontluikende spirituele volwassenheid vooral bij de jeugdige generaties al enigszins zichtbaar.

Nee, het is geen nostalgie die me zo aan dat verleden bindt, het is het alomtegenwoordige besef van God dat me met heimwee vervult: de hechte plaats van de kerk als huis van God, waar je toen niet dan vol eerbied naar binnen ging, het vanzelfsprekende om over God te praten tegen wie dan ook, zelfs communisten. 'Nou, tot morgen, als God het belieft.' Dat was een heel gewoon gezegde. En als de pastoor op straat voorbijkwam met één hand in de binnenzak met in een gouden doosje de 'Heilige Spijze' die hij naar een bedlegerige zieke bracht, bleef iedereen, hoed af, wanneer hij passeerde eerbiedig even staan. God ging voorbij. Dat bestaat allemaal niet meer, we zijn al wat volwassener geworden. Maar nog niet overal op de goede manier. Want wat een verarming alom! Natuurlijk is een diep geloof wel wat meer dan de kerk, maar is er mooier geestelijk rustpunt denkbaar, een heerlijker plaats van verdieping en meditatie ook waar je zo intens, niet te omschrijven geluk kunt ervaren, sterkte ook door daar tezamen met medegelovigen te zijn. Naast stille natuurgebieden geen plek zo van wezenlijk belang als de kerk met zijn oeverloos veel rijke genade waar je God op je zoektocht kunt ontmoeten, zeker ook in moeilijke periodes in het leven waarin twijfels in God, vooral ook in de materialistische tijd van nu zo maar de kop op kunnen steken. De kerk is van alle tijden. Niets dwazer dan de kerk, Jezus, met het badwater weggooien.

Ik zou wensen dat eenieder zo'n rijk verleden op basis van Godsbesef in zich zou mogen meedragen. Ja natuurlijk, in die Tweede Wereldoorlog had de duivelse Hitler dankzij een verblind volk de macht weten te grijpen, maar hoeveel duivels met macht en geld zijn nu niet bezig niet alleen Europa maar de hele wereld te verwoesten zonder er ook maar iets positiefs tegenover te stellen? Zelfs de Paus, dat steeds weer oplichtende lichtpunt, die waarachtige heilige, heeft soms moeite om zijn levensgevende spirituele verwijzingen door een halsstarrige kardinalengroep heen te krijgen.

Om me heen kijkend in de afbrokkelende wereld die geen God meer kent weet ik zeker: geen enkele milieumaatregel, bezuinigingsactie, halfslachtige wapenstilstand kan de wereld nog redden, maar alleen doelgericht handelen in diep Godsbesef. Met open, altijd goed bezochte kerken of andere spirituele, menslievend ingestelde ruimten als levend bewijs daarvan. Ondanks alle menselijke tekorten, want die horen er ook bij. Ondanks ons allen met onze tegengestelde meningen, want zoals mijn moeder, een diepgelovige, altijd gelukkige vrouw, in onze kleine groentewinkel tegen een klant met huwelijks- of burenproblemen graag ter opbeuring zei: 'Verdraagt elkander zo min mogelijk!' En als dat bezonken was erachteraan: 'Je bent in Gods hand.'

En zo is het.

FrieschDagblad
Zaterdag 14 maart 2020

Krystfeest 1954

Swaan Postma Shutterstock

En oktober begjinne juf Lieske en juf Janny fan de frijsinnige sneinsskoalle al mei de tariedings foar it krystspul dat op earste krystdei yn 'e Huzumer doarpstsjerke opfierd wurde sil. Alle 32 bern krije in rol: de jongsten dy fan skiep of ezel, de âldere bern hoeder, kening, Joazef of Maria. Ik bin in skiep.

Myn twa jier âldere suske krijt de rol fan in ingel. Op 'e rêch fan har wite jurkje fan gymnastykferiening Quick - it reade Q-logo op it boarst is dúdlik sichtber - wurde wite krêppapieren wjukken fêstspjelde. En myn suske moat ek wat sizze: 'Ik breng u goed nieuws. Er is een KINDEKE geboren!'

Myn suske oefenet har tekst sá faak dat ik him ek wol sliepend opsizze kin!

It is safier: it mizelet, mar yn tsjerke stiet in prachtich fersierde mânske krystbeam mei echte kearsen en in libbensgrutte kryststâl mei in krêbe en dêryn in grutte lappepop dy't de kostersfrou makke hat. Foar de sneinsskoallebern binne liende gymnastykbanken yn en njonken de kryststâl set. Alden, gruttere broers en susters, pakes en beppes, omkes en tantes sitte yn de hearebanken mei kessentsjes, op de gewoane hurde banken en op stuollen. Der moatte sels klapstuollen byset wurde, de tsjerke is echt grôtfol.

Myn suske oefenet har tekst sá faak dat ik him ek wol sliepend opsizze kin

It is benaud yn tsjerke. De hege ruten binne beslein troch de kearsen, de minsken en de opdrûgjende winterjassen.

Wy, de sneinsskoallebern, wachtsje yn 'e konsistoarje oant wy hân yn hân yn in sjongende rigele deryn meie: Kind'ren van één vader zijn wij allemaal. Juf Lieske liedt skiep en ezels al sjongend nei it plak foaroan.

It krystspul begjint. Ik bin fol devoasje en sjoch nei wat him yn 'e stâl ôfspilet, ik sit der hielendal yn. Dan moat myn ingelesuske har belangrike boadskip útdrage. Mar… se bliuwt stokstiif sitten en seit neat! Juf Lieske jout har in triuwke. Dan begjint se ynienen alderoatmoedichst te gûlen… Ik skamje my der om. Sy bedjert alles. En wat sille al dy minsken sizze…

Ik bin dan wol in skiep, mar ik ken har tekst ommers út 'e pinne! Dus kom ik oerein yn myn wollen skieppekleedsje en rop: 'Ik breng u goed nieuws. Er is een KINDEKE geboren!' Hoe't dizze ûnferwachte ynbreuk op it offisjele krystbarren fallen is, wit ik net mear. Wol dat ús mem neitiid fertelt dat se it prachtich fûn en dat myn suster har der 65 jier letter neat mear fan herinneret…

Bijna 25 jaar koster in Kootstertille

H. Koops

Als eerste 's morgens vroeg in de kerk. Als eerste de geestelijke liederen laten klinken die via de kerktelefoon thuis waren te beluisteren. Verwarming aanzetten. Liturgie ophangen en koffie zetten. Als dat klaar was genieten van mijn bakje. Dan net als zovele zondagen gaat heel voorzichtig de schuifdeur open en een eenvoudige vrouw komt binnen. „Ik dacht, de koster heeft de koffie klaar dus ga ik die kant maar op." Wij tweeën samen in de grote lege kerkzaal met de gewijde muziek op de achtergrond hebben veel goede en dierbare gesprekken gevoerd. Dan was het voor mij echt zondag.

Kerkmominten

Leendert Ferwerda

Sundegoffen 1 febrewary 1953. 't Waar nag stormweer. Doe't wij na kerk gongen, laaien fan elk huus wel dakpannen in de tún of op 'e dyk. Wij worden, as ok altyd bij swaarweer, de nachts fan bêd ôf haald. En om wakker te bliven hadden wij an 't sjoelen weest. In 't alkoof ston bij min weer altyd 'n koffertsy. Der sat in wat beslist met most at wij út 'e huus mosten at de weerlicht înslaan sou of, as doe docht worde, 't dak fan 't huus waaie sou. En d'r worde bij soa'n sware storm ok reken met houwen dat de seedyk hier deurbreke kon. Dat 't in Seeland doe al gebeurd waar, wisten wij niet. Ant de koster tidens de kerkdienst bij de preekstoel op gong en doomny wat inflústerde. Doe saai doomny dat Seeland ônder water liep en al mînsen ferdronken waren. Dat momint hew ik altiten nag in 't onthoud. Ut kerk weg kwam drekt de radio an en wij folgden soa tot an bedtiid toe 't droevige nijs.

Wierd wilde ook bij onze gemeente horen

Lieuwe Jansma Shutterstock

We hadden net de prachtige kerststal in de kerkzaal bewonderd en daaromheen zittend een spannend kerstverhaal gehoord. Daarna zongen we met ons allen *Stille nacht* en andere kerstliederen.

Tijdens het kerstmaal zat hij naast me, zoals altijd. Aan mijn rechterzijde, zodat ik hem kon helpen bij het eten. Met zijn hoofd schuin naar mij gericht keek hij me tevreden aan, onderwijl een zacht wit bolletje met knakworstjes etende. ,,Wy gjinne jir wol mei troch, nou?", hoorde ik hem zeggen. „We gaan hier wel mee door, toch?" En terwijl hij het zei voelde ik zijn hoofd op mijn schouder; heel even, een liefkozing.

Ik weet niet meer precies in welk jaar het was dat ik Wierd voor de eerste keer ontmoette; zo lang is het al geleden. Ik vermoed dat het in 2006 was, in de maand september. Ik had Wierd doorgekregen als 'nieuw ingekomene' zoals dat heette binnen onze protestantse kerkgemeente Oosterwolde Fr., met het verzoek om hem te bezoeken. Ik was de wijkouderling voor de wijk waar hij was komen te wonen. Overigens vond ik het een van mijn sympathiekste taken als ouderling om nieuwe inwoners en dus nieuwe leden van onze kerkelijke gemeente welkom te mogen heten. Maar zulks terzijde.

Wierd bleek een 56-jarige 'man-met-een-beperking' te zijn, die al heel lang bij de zorginstelling Talant woonde, eerst in Beetsterzwaag en nu dus in Oosterwolde. Hij werd geboren in Haulerwijk, eveneens gelegen in de gemeente Ooststellingwerf, en heeft een jongere broer. Zijn ouders zijn jong gestorven. Wierd is een klein manneke met een gebogen rug. Gedeeltelijk kaalhoofdig; hij loopt moeilijk, onzekere pas, ook omdat hij slecht zicht heeft. Zijn stem klinkt vitaal; sprekende ogen, soms liefdevol, dan weer streng.

Wierd besloot om lid te worden van onze kerkelijke gemeente. Hij is christelijk opgevoed, gelooft in God en wil graag bij onze gemeente horen. Samen met de groepsleiding werd afgesproken dat Wierd de eerste zondag van de maand naar de kerkdienst komt. Hij wordt dan opgehaald door de 'kerkauto'. Meer diensten bijwonen zal voor hem te veel zijn; te veel indrukken, te veel prikkels en dat zou niet goed zijn voor hem.

De Avondmaalsdiensten viert Wierd bij voorkeur mee in Het Trefpunt op De Wissel in Beetsterzwaag. De diensten worden meestal geleid door da. Klomp. Prachtige diensten weet ik uit ervaring, waarin de dominee ontspannen door de zaal schrijdt, voor iedereen in de groep van mensen-met-een-beperking een lief woordje heeft, een hand geeft of even aanraakt. Ik zie Wierd altijd blij wanneer hij daar is; zo'n thuisgevoel, vermoed ik.

Meer diensten bijwonen zal voor hem te veel zijn; te veel indrukken, te veel prikkels

Als ik op bezoek kwam bij Wierd, dan lazen we samen uit zijn kinderbijbel, keken we soms naar een video of hadden we het over geloven en over God. Natuurlijk ook over zijn vader en moeder die – zo geloven wij - bij God zijn. „Maar waar zijn ze dan?", vroeg Wierd steeds. „Jo moatte dat toch witte, jo binnen dochs ouderling." Wierd stelde de goede vragen, waarop ik de antwoorden vaak schuldig moest blijven. „Dan moat dumny mar komme", zei hij als hij niet tevreden was over mijn antwoorden.

Ik vond Wierd een prachtig man, die verrassenderwijs op mijn pad was gekomen. Samen onderweg, pelgrims. Een ontmoeting, die uitgroeide tot een ongekende vriendschap. Nadat mijn 'ouderlingperiode' was geëindigd na twee periodes van vier jaar, besloot ik om niet afscheid te nemen van Wierd maar door te gaan als zijn vrijwilliger! Om de drie weken hadden we een activiteit, leuke dingen doen: even er uit; een ritje in de auto; een kopje koffie met iets lekkers erbij; een patatje met frikadel bij Edwin aan het Canadameer. Iets chiquer: een geweldige pannenkoek eten bij de Koppejan in Jubbega.

Samen bezochten we Lauwersoog. Een heerlijk terrasje pakken. Het verhaal van de Spitkeet zagen we voor onze ogen, evenals het gezellige museum in Surhuisterveen en de klompenmakerij in Noordbergum. We waren ook bij de niet zo gezellige mummies in Wieuwert. Zaten bij Terhorhe – het Kameleondorp – aan het water en wandelden door Kamp Westerbork, waar Wierd de hand schudde van een Canadese oorlogsveteraan. Onvergetelijk voor Durk en emotioneel.

De geweldige film *Storm* zagen we samen in de Bios in Drachten. Soms werd er een film voor ons tweeën gedraaid. Waren wij het enige publiek. Vond Wierd niet zo leuk, want hij genoot toch van mensen om zich heen. Hij hield ervan om met mensen een praatje te maken.

En nu ik medebegeleider ben van de Bijbelclub (voor mensen met een beperking) ontmoet ik Wierd ook daar weer. Hij moet me daar wel delen met de andere deelnemers; dat vindt hij toch wel aardig moeilijk. Zo heeft hij ook zijn vaste zitplaats in mijn auto, naast mij. Maar als ik mensen na de Bijbelclub weer naar huis rijd dan zit Jeltsje op die stoel. Dat moet even, dat kan niet anders. Oeps, dan hoor ik het schuren op de stoel achter mij. Maar gelukkig, volgende week is de stoel naast mij weer voor Wierd.

Samen onderweg, pelgrims. Een ontmoeting, die uitgroeide tot een ongekende vriendschap

FrieschDagblad
Zaterdag 14 maart 2020

Doe dit tot mijn gedachtenis

Jan van Buuren Shutterstock

De oude Van Velzen was dement, maar toen zijn vrouw sprak over het avondmaal wilde hij erg graag met haar mee. Het werd gevierd in de kleine zaal van het bejaardentehuis.

Als een blij kind heeft hij de heel bekende versjes mee-geneuried. Maar onder de lezing en het korte preekje zakte zijn hoofd slaperig voorover.

Bij de viering gaf zijn vrouw hem het stukje brood in de hand, maar hij deed er niets mee. Toen heeft zij het hem in de mond gelegd.

Bij de beker was het opeens anders. De oude man legde beide handen om de beker heen en zei heel eerbiedig: ,,Jezus, proost!", en toen nam hij een slokje. Niemand lachte of vond het gênant, want ieder wist: Van Velzen is altijd al een christen geweest.

Waarom het goed is om naar de kerk te gaan

I. Struijk

Ik ben laat, loop helemaal naar voren en schuif aan bij een bejaarde meneer die ik van gezicht ken. Hij is alleen, zou zijn vrouw ziek zijn?

Nog later komt mijn Pakistaanse familie, er is nog plaats voor Imran links naast mij. Imran is sinds enkele weken terug uit Pakistan, waar hij is getrouwd met een meisje uit Lahore. Het had hem haast zijn leven gekost, zó ziek was hij daar vanwege de slechte hygiënische omstandigheden, ook en vooral in het ziekenhuis waar hij opgenomen moest worden. Hij is alleen terug gekomen, zij kan niet mee in verband met de Nederlandse wetgeving. Imran vertelt dat hij eigenlijk te laat was om naar de kerk te gaan, maar zijn jonge vrouw – tegenwoordig vormt afstand geen bezwaar meer om met elkaar te praten – had hem gemaand om toch vooral te gaan. Hij deed het.

We keren ons tot God in gebed en gezang. Een van de eerste liederen gaat over rouw. Schuin in mijn ooghoeken rechts zie ik hoe mijn oude buurman het hoofd neigt. Er vallen tranen op zijn donkerblauwe colbertje. Schuchter leg ik even een arm over zijn schouder. Ik zing door, hij niet. Zou zijn vrouw soms onlangs zijn overleden?

We horen uit een voorleesboek van Max Lucado, *Krummel*, hoe een doodgewone rups een vlinder werd. De kinderen en de grote mensen luisteren ademloos. Naderhand fluistert Imran dat hij het heel prachtig vindt en vraagt mij naar de titel zodat hij het nog eens kan na-googelen. Als preek was dit al genoeg, maar we krijgen nog een toegift als 1 Korintiërs 15 vanaf vers 35 in de *Bijbel in Gewone Taal* wordt gelezen en uitgelegd. Wat verhelderend, die klare taal, bij toch wel een moeilijk thema als het lichaam dat wij na ons sterven zullen krijgen.

> Hij spreekt met heel veel liefde over zijn hartsvriendin, met wie hij al 55 jaar samen is

Bij de collecte heb ik gelegenheid om met de buurman rechts van mij te praten. Nee, zijn vrouw is niet overleden; maar zij is zeer dement. Hij spreekt met heel veel liefde over zijn hartsvriendin, met wie hij al 55 jaar samen is. Hij zorgt voor haar, hij is nog sterk. Zegt hij. Vanmorgen was zij niet erg lekker dus wilde hij thuisblijven, maar nee, had zij gezegd, jij moet gaan. En dat deed hij.

Het laatste lied: *Neem mij aan zoals ik ben*. Imran vraagt mij de titel van dit lied op te schrijven, hij is zo onder de indruk dat hij het thuis wil naluisteren. Dan is het tijd om elkaar een goede zondag toe te wensen. De oude meneer bedankt mij dat ik vanmorgen naast hem zat. Hij zegt dat hij getroost is voor twee. Ik bedank hem ook. Imran gaat geïnspireerd naar huis en zal zijn bruid enthousiast vertellen over de dienst.

En de persoon die in het midden zat? Die herdacht vandaag de sterfdag van haar man, destijds ook op een zondag. Alle herinneringen en beelden van toen, nu al weer zo lang geleden, waren in haar ziel gekerfd en voelden deze week vers en rauw. Ook toen stonden we aan het begin van de lijdenstijd, uitlopend op Pasen. Maar we zullen met een nieuw lichaam opstaan uit de dood.

Zo gingen er minstens drie mensen getroost naar huis, deze zondagmorgen.

Terug in de kerk van mijn jeugd

Gryt van der Galiën-Dorenbos Jan Ligthart

Kunnen kerk en geloof als onzichtbare, kleine en niet te ontleden elementjes in je bloedbaan zijn gekropen? Ik acht de kans zeer groot, want nog maar twee weken oud werd ik samen met mijn tweelingbroer gedoopt in de (toen nog) hervormde kerk van Garyp. Het was de uitdrukkelijke wens van mijn vader om deze voor hem zo grote en dubbele rijkdom als eerste bij de Heer te brengen. Sinds het doopwater over mijn voorhoofd liep, liet de kerk me niet meer los. Ondanks het feit dat mijn geloof soms op flinterdunne koorden heeft gedanst, heeft de kerk mij toch altijd vast weten te houden. Heeft ze mooie, maar ook intens verdrietige levenservaringen gevangen onder haar dak.

De meest verdrietige was dat mijn vader enige dagen in de kerk van mijn jeugd stond opgebaard na zijn plotselinge dood. In de hitte van die zomerdagen (1970) was er alleen in het kerkgebouw, vlak bij ons huis, nog enige verkoeling te vinden. In de dagen voorafgaande aan de begrafenis is de kerk een enigszins heilige plek geweest. Althans zo voelde dat toen. De sleutel van het Godshuis in eigen beheer; de overweldigende stilte bij binnenkomst tijdens die dagen, alleen met ons eigen gezin of met familie. De harde kokosloper in het middenpad waarop de kist was geplaatst, ze moet onze schurende en haperende kindervoetstappen hebben gevoeld. De muren moeten onze fluisterende woorden en ingehouden snikken hebben gehoord, bewaard tot op de dag van vandaag. De ramen zagen hoe wij nadien weer krachtig werden, omdat het leven je toch weer meeneemt. Dat we getroost werden op en door de plek waar ook ons voorgeslacht was getroost. Het diepste verdriet wat weggesijpeld in de kieren van het leven, kwam er toch ook weer ruimte voor geluk en toekomst. Zoals de bevestiging en inzegening van mijn huwelijk in diezelfde kerk en kerkgemeenschap.

Jaren later ben ik terug in mijn geboortedorp, terug ook in de kerk. Maar nu sta ik op de kansel. Want ik heb mijn leven en geloof verbonden aan de kerk. Waar ik als pasgeborene ooit onbewust de geur van dit gebouw, van traditie en eredienst heb ingeademd, is het nu ook de plek geworden van mijn eerste ervaringen als werker in de kerk. Het kwetsbare en breekbare koord waarop mijn geloof toen ik jong was zich ooit bewoog was in voorbije jaren onderhevig geweest aan ontwikkeling en groei. De dunne plekken verstevigd, in de hoop dat ze het een leven lang uithoudt! Hoewel ik ervan overtuigd ben dat ook een rafelrandje zeker niet misstaat. Rafels moet je koesteren; ze zeggen zoiets als: het gaat al even mee. Het prijskaartje is er al lang afgeknipt.

> Rafels moet je koesteren; ze zeggen zoiets als: het gaat al even mee

Ik weet niet goed uit te leggen wie daarvoor heeft gezorgd. Wel wie de opdracht gaf! Immers, door de doop als pasgeborene had mijn vader dat met de Eeuwige zo overlegd, dat ik ooit, ergens, mijn plek in het leven zou vinden, daar waar het zinvol en goed zou zijn. Als ik mijn eerste rouwdienst leid in de 'Garypster Petrustsjerke', zie ik opnieuw dat middenpad met de loper waarop eens mijn eigen vader stond opgebaard. Ik zie de stoel waar ik op zat, en het bankje waar ik als bruid op knielde om de zegen te ontvangen. In mijn gedachten zijn daar ook pake en beppe, ik zie hun vaste plekje, iedere zondag, jaar na jaar. Mijn oog trekt naar de kostersplaats, die hij zich door niets en niemand af liet nemen. Er zijn de banken voor ouderlingen en diakenen; vanwege hun uitzonderlijke taak uitgerust met steenrode kussens. Alles is er nog. Ik kom letterlijk en figuurlijk thuis op de plek waar het allemaal eens begon.

Nu (bijna 19 jaar later) komt mijn pensionering in zicht. Enerzijds een cadeautje, omdat ik gezond en wel de eindstreep lijk te halen. Tevreden met al die mooie werkplekken die langskwamen, alle oude en nieuwere kerkgebouwen waarin ik me bewoog. De waardevolle intermenselijke contacten met zo velen en mijn geloof dat door de jaren heen betrouwbaar bleek. Maar wel met de kleurige nuances van licht en vrolijkheid, vrijheid en glans.

Kort geleden kwam er een telefoontje uit Garyp, de kerkelijke gemeente is vacant. Of het me wat lijkt om in het komende jaar eens voor te gaan. De cirkel lijkt zich nu toch echt te sluiten. De oude banken uit de Petrustsjerke zijn nu verruild voor lichte houten stoelen. De vloer strak gemoderniseerd met grijs-zwarte tegels. Ze heeft geen kokosloper meer nodig want het middenpad is weg. De oude dame geeft de traditionele looprichting niet meer aan. Ze is getransformeerd tot centrum van beleving, met ruimte voor kunst, rust en reflectie. Multifunctioneel in haar gebruik. Maar hoe het ook zij, eeuwig blijft dat grote geheim van die aardse hemelse – soms heilige - ontmoetingsplek, voor wanneer je dat héél erg nodig hebt.

> Ik kom letterlijk en figuurlijk thuis op de plek waar het allemaal eens begon

En mijn vader, zou hij ook tevreden zijn?